

və Rəisi-vükəla [Baş nazir] Yusifbəyli Nə-sib bəy həzrətlərinin bəyanatının bir qis-mi dərc edilmişdi. Şimdi Rəisi-vükəla həz-rətlərinin bəyanatının ələlumdə [başlıca olaraq] Azərbaycana aid olan qismini dərc edirik.)

Yusifbəyli Nə-sib bəy (*nitqinə davam-la*) - Məlumunuzdur ki, Bakıda İngiltərə Komandanlığı nəzdindəki Könüllü ordunun Lazarev nam [adlı] bir nümayəndəsi vardır. Neçə gün bundan əvvəl, mumai-leyh [adi çəkilən] Lazarev tərəfindən Azər-baycan Hökumətinə şifahi bir təklif edildi və eyni məsələ haqqında təhriri [yazılı] bir kağız dəxi alındı. Bu məsələ böyük əhə-miyyəti haiz olduğundan [daşdığından], məktubu sizin üçün oxumaq istərdim. (*Oxuyur*)

“Azərbaycan Cümhuriyyətinin Heyəti-Vükəla rəisinə.

Cənubi Rusiya qüvayi-müsəlləhasinin [silahlı qüvvələrinin] Bakıda bulunan İngil-tərə Komandanlığı nəzdindəki nümayən-dəsi.

20 mayıs, 1919

Cənubi Rusiya qüvayi-müsəlləhasinin baş komandanı tərəfindən aldığı teleq-rafa istinadən atıdığım [aşığıdakı] məru-zatı ərz edirəm:

Cənubi Rusiya qüvayi-müsəlləhasi (Kö-nüllü ordu) komandanlığı Azərbaycan əleyhinə heç bir təcavüzkarənə hərəkət-də bulunmaq fikrində deyil. Biləks [aksi-nə], Azərbaycanın istiqlalını münasib gö-rür və tanıyır. Rusiyanın bolşeviklərdən xilasından sonra, sabiq Rusiya impera-torluğu daxilində təşəkkül etmiş dövlət-lərlə münasibət və etilaf [uzlaşma] peyda etmək Millət Məclisinin və yaxud bolşe-viklərlə mübarizə edən qüvvələrin bütün

ixtiyaratı tövdi edəcəkləri [tapşırıcaqları] mənbe-yi-alinin işi olacaqdır.

Cənubi Rusiya qüvayi-müsəlləhasi nümayəndəsi polkovnik Lazarev”

İzin veriniz, rusca yazılmış olan mə-t-nini dəxi oxuyayım. Bəlkə türkcəyə tə-r-cüməsindən bir yanlış və ya xəta varsa anlaşılsın. (*Ruscasını oxuyur*)

Bundan maəda [bundan başqa], hə-man oxuduğum teleqraflar və kağızların vüsulundan [gəlib çatmasından] və Könül-lü ordunun Dağıstana vürudundan [daxil olmasından] sonra Savinski mənim yanı-ma gəldi. Bilirsiniz ki, bu adam qabaqda Bolqariyada rus səfiri idi və hal-hazırda Dağıstanda İngiltərə komandanlığı nə-z-dində Könüllü ordu nümayəndəsidir. Onun söhbətindən böylə məlum oldu ki, Zaqafqaziya cümhuriyyətləri haqqında general Denikin fikrini dəyişmişdir. Böylə ki, Könüllü ordu komandanlığı Zaqafq-ziyada təşəkkül etmiş cümhuriyyətləri (Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistanı) tanımağa və bunlar müqabilinə mübari-zə etməməyə qərar vermiş imiş. Bu xə-bəri yaxında Parisdən gəlmiş olan amiral Bubnov Denikin özündən gətirmişdir.

Bu surətlə, rəsmi surətdə bizim əli-mizdə iki təminat var: Birisi, ingilislərin bizim işimizə müdaxilə etməyəcəyiz, de-yə təmin etmələri, o biri tərəfdən də Kö-nüllü ordu komandanlığının rəsmi su-rətdə böylə mühüm şeylər yazması. Fə-qət bu xəbərlər və bu işlər bittəb ki [təbii olaraq], bizi düşündürür. Çünki bir tərəf-dən könüllülərin bizim istiqlalımızı tanı-yıb qəbul etmələri haqqındakı təbliğət, digər tərəfdən də Dağıstanı işğal etmə-k-lə məmləkətimizi təhdid altına almaları

yek-digərinə [bir-birinə] zidd olan iki key-fiyyətdir. Bu təzadı düşünərək mən mək-tubu yazan Lazarevi yanıma çağırdım və bunların hanki birinə inanayım zimmində [mənasında] sual verdim. Lazarev yəmin etdi ki, Dağıstanın işğalı haqqında ona bir şey məlum deyildir. Hətta qorxur ki, Denikin bu son qərarından Dağıstan-dakı Könüllü ordu komandanlığının xə-bəri olmamış olsun və Dağıstanın işğalı da həman bixəbərlikdən nəşət etmiş [ir-əli gəlmiş] olsun.

Sonra Lazarev bu xüsusda Dağıstan komandanlığı ilə şifrəli teleqraf vasitəsilə münasibətdə bulunmaq üçün izin istədi. Mən isəm, əlbəttə, şifrəli teleqrafa izin vermədim. Məxfi qalması. İngilis kimi Lazarev dəxi Dağıstan məsələsini “nedo-razumeniye” [anlaşılmazlıq] adlandırır və inandırır ki, Azərbaycana bir şey olmaz və heç bir təhdid və təhlükə yoxdur. Mən bunu da deməliyəm ki, Dağıstan məsələ-sində Könüllü ordu komandanlığı ilə bi-zim nöqtəyi-nəzərimizdə bir ixtilaf var. Böylə ki, biz Dağıstanın işğalını özümüz üçün bir təhlükə saydığımız halda, onlar düşünür ki, Könüllü ordunun Dağıs-tanda bulunması guya bizim üçün heç vaxt və heç dürlü təhlükə təşkil etmə-yirmiş. Fəqət biz fikrimizi dəyişməyiz və mən Dağıstanın işğalını Azərbaycan üçün bilavasitə bir təhlükə saydığımdan tələb etdim ki, Könüllü ordu bilatəxi [dərhal] Dağıstanı təxliyə edib oradan çıxsın. Bizi maraqlandıran məsələlərdən birisi də italyanların bu işə necə baxdıqlarıdır. Bu-nu ərz edəyim ki, İtaliya heyəti buradan Petrovska, oradan Krasnovodska gedib, qayıtdıqdan sonra da Tiflis, İrəvan tərifi [yolu] ilə Parisə getməli və Qafqaziya cüm-

huriyyətləri haqqında məlumat verməli idilər. Şimdi Dağıstan fəqərəsindən [hadi-səsindən] sonra İtaliya nümayəndəsi hə-man səfərlərindən vaz keçərək təcili su-rətdə, bir gün itirməyərək Parisə əzimat etməyi [yola düşməyi] lazım görmüşlərdir. Çünki onlar da bu məsələni təhlükəli he-sab edirlər. Heyətin dediyinə görə, onlar iyunun 4-də Parisə varid olacaqlardır [ça-tacaqlar].

Möhtərəm məbuslar, yəqindir ki, nə qədər Könüllü ordu Dağıstandadır, nə qədər ki, Denikin qoşunları Dağıstanı işğal edir, burası bizim üçün şübhəsiz ki, bir təhlükə təşkil edir və böylə olduqca, biz heç vaxt evimizdə rahat yata bilmə-riz. Ona görə ki, Hökumət bu xəbəri alar-almaz camaata xəbər verdi, birinci tədbirləri gördü, Post-Teleqraf və Maarif naziri vitse-qubernator ilə bərabər hü-duda getdi. Hərbiyyə naziri general Meh-mandarov tərəfindən dəxi sərhədimizi mühafizə etmək üçün lazım gələn təd-birlər görülmüşdür. Əmin olunuz ki, nə qədər millətimiz var, nə qədər millət bu məsələdə əzm və səbat ilə dayanmışdır, hökumət hər növ tədbirlər görəcəkdir; millət sərhədi buraxıb qan tökmədən çə-kilməyəcəkdir. Əlbəttə, bizim məqsədi-miz müdafiədir. Əlbəttə, biz kimsəyə hü-cum etməyəcəyiz. Xüsusən, xarici qüvvə-lərə qarşı mühacimə [hücum] hərəkətində bulunmayacağız. Fəqət sərhədimizi keçməyə də kimsəyə izin verməyəcəyiz. (*Alqış*) Bundan əlavə, yabançı qüvvələri Dağıstandan qovmaq üçün də hər növ tədabir [tədbirlər] görülməcəkdir. Bu bizim haqqımızdır. Bu haqqı kimsə dana bil-məz. İtaliya olsun, İngiltərə olsun yainki dost olan hanki millət və dövlət olsun,

bizim bu haqqımızı danmaz. Əgər bu yazılan məktublar, bu kağızlar həp boş, quru kağızdan ibarət deyilsə, mütləqə Dağıstan Könüllü ordudan təxliyə edilsin gərək. Dağıstan böylə. Fəqət sərhədimizi isə kağızla deyil, silah gücü ilə də müdafiə və mühafizə edəcəyiz. Silah tuta bilən bütün millət – qoca-cavan, dövlətli-fəqir, əla-ədna [yüksək-alçaq] ümum vətən övladını vətənimizin, hüduhumuzun müdafiəsinə dəvət edəcəyiz. (*Ümumi sürəkli alqış*) Əmin olunuz ki, düşmən sərhədimizi keçə bilməyəcəkdir. Çünki sərhədimiz ancaq və ancaq bütün millətin meytələrinin üstündən keçilə bilər. (*Ümumi sürəkli alqış*)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Xüsusi teleqraf

Ağdaşdan Rəisi-Vükəla, Məclisi-Məbusan rəisi və “Azərbaycan” qəzetəsi idarəxanasına böylə bir teleqraf çəkilmişdir: *“Ərəş [Ağdaş] qəzası vətəndaşlarından bir neçə min nəfərin iştirakı ilə mayın 29-da Ağdaşda vüqu bulmuş olan [baş tutan] mitinq hökumət və Parlaman-dan rica edir, türk-islamqlarla məskun olan Naxçıvan və Şərur qəzalarının Ermənistana mühləq edilməsi [birləşdirilməsi] müqabilinə Müttəfiqlər [Antanta] komandanlığına qəza əhalisi namından protesto verəsiniz. Məzkur [deyilən] qəzalarda erməni quldur dəstələri müsəlmanları müntəzəmən qırıb məhv etdiklərindən, qəza əhalisi Müttəfiqlər komandanlığının bu iqdamatını [addımını] ədalətsiz hesab edir. Qəza əhalisi hazırda hökumət nə vaxt çağırırsa, böylə rəhimsizcəsinə*

məhv edilən dindaş, vətəndaşlarının müdafiə və mühafizəsinə başlasın. Bununla bərabər, mitinq hökumətdən təvəqqe edirik ki, millətin böylə hazırlığını nəzərə alaraq Azərbaycanın bayrağını uca saxlasın və biz and içiriz ki, Azərbaycan istiqlaliyyətini var qüvvəmizlə və hər bir vasitə və vəsilə [yol] ilə müdafiə edəcəyiz.

*Sədr: Abbasəli Məhəmmədzadə
Katib: Məhəmmədrza Əbdizadə”*

Kopenhagen - Münhendə məmurlar rus əsirlərini azad edib və təslim etmişlərdir [silahlandırmışlar]. Bunlar əvvəlcə Puhhaymda saxlanılırdılar. Ruslar hal-hazırda Münhendə dəmiryollarını müdafiə edirlər.

Madrid - Telefon və teleqrafçıların tətil etdiklərinə görə, İspaniya paytaxtı qətiyyətlə bütün dünyadan əlaqəsini kəsmişdir. Ətrafda dəxi tətillər bulunduğuna üçün heç bir məlumat alınmayıb. Tətillər və zirlərdən birisinin istefasını tələb edirlər.

Filadelfiya - Burada vəqə olan Koreya Konfransı tərəfindən Parisə bir ərizə göndərilərək rica edilmişdir ki, Koreya Cümhuriyyətinin müvəqqəti hökuməti təsdiq edilsin.

İstanbul - İngiltərənin “Malboro” paroxodu ilə Prinkipos cəzirəsinə [adasına] imperatriçə Mariya Fyodorovna, Veliki knyaz [Böyük knyaz] Nikolay [Nikolayeviç] və sair padşah xanədanı üzvləri gəlmişlərdir. İmperatriçə bu yaxınlarda İngiltərəyə əzimet edəcəkdir [yola düşəcəkdir]. Bir çox Müttəfiqlər təbəələri və ruslar İngiltərə paroxodu ilə Yaltadan əzimet etmişlərdir.

London - Royter ajansına xəbər verirlər ki, aprelin 1-dən Beynənnəhreynin

[Mesopotamiyanın] mülki komissarı [Arnold] Vilson[u], ingilis kralı hüzuruna qəbul etmişdir. Vilson krala Beynənnəhreyn barəsində ərzi-hal təqdim etmişdir. Kral Beynənnəhreyn halından fəvqəladə heyvətə düşmüşdür. Zira oraların ümrani və abadlığı üçün ciddi tədbirlər ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür]. Kral ümidvar olmuşdur ki, Beynənnəhreynin istiqbalı [gələcəyi] təmin edilmişdir.

London - Bükreşdən xəbər verilir ki, Dnestr nəhrinin şərq cəhətində Bessarabiya sərhədi yaxınlığında Romaniya qoşunları ilə bolşeviklər arasında qırğın müharibə vəqə olmuş, nəticədə bolşeviklər qətiyyətlə məğlub edilmişlərdir. Bolşeviklərin yüzlərcə tələfatı vardır.

Paris - Havas agentəliyi xəbər verir ki, Fransa Parlamanında 8 saatlıq əmələ günü qanunu keçmişdir.

Bolşeviklərin məğlubiyyəti

London - Arxangelskdən xəbər verilir ki, Müttəfiqlər qüvvəsi tərəfindən bolşeviklərdən iki top və bir çox ləvazimihərbiyyə [hərbi ləvazimat] qənimət alınmışdır. Qoşunların halı yaxşıdır. Bolşevik ordusu cərgəsindən qaçanlar könüllülərə qoşulurlar. Bunlar açıq-açığına bolşeviklərdən narazılıq edirlər.

London - Şimali Rusiyadan verilən İngiltərə məlumatı-rəsmiyyəsinə deyilir ki, Viqozerdə olan müharibədə bolşeviklərdən 98 adam qətl edilib, 2 nəfər yaralanıb, 62 nəfər də əsir tutulmuşdur. Bolşeviklərlə bərabər ricət edən [geri çəkilən] qatar tərəfimizdən atəşə tutulmuşdur. Biz iki top və 7 min mərmə qənimət almışıq.

Amsterdam - Şimal dənizində Hollandanın “Amstel” paroxodu minaya toxunub qərq olmuşdur. Qərq olanlar arasında Hollandanın ən məşhur aktrisası Enni Vrede dəxi var imiş.

Lehlərin hücumu

Royterə xəbər verilir ki, 150 mil cəbhə boyunda lehlər [polyaklar] Litva üzərinə yürüş edirlər. Onlar Vilna [Vilnüs] və Baranoviçi işğal etmişdir.

Berlin - Asayışı-ümumini təmin qəddi ilə Şeydeman, bütün Saksoniyanı idareyi-əsgəriyyə [hərbi rejim] altında elan etmişdir.

Orenburqun təxliyəsi

Royter agentəliyinə xəbər verilir ki, bolşevik ərkani-hərbi [qərgahı] təcilən Orenburqu təxliyə etmişdir. Oraya general Dutovun dəstəsi hücum edir. Sibirya ordusuna külli bolşevik qoşunları qoşulmuşlardır. Bunlar sabıqki yoldaşlarıyla müharibə edirlər. Azad edilmiş olan oblastların kəndçiləri Kolçak ordusuna qoşulurlar.

- Royterə xəbər verilir ki, Rusiyada olan əcnəbi təbəələrinin pasportlarını bolşeviklər alıb öz mübəlliglərinə [təliqatçılarına] verib də əcnəbi məmləkətlərə göndərirlər.

Petroqrada ingilislər tərəfindən işğal

“Veçerneye vremya” yazır:

Odessadan “Russkaya mısı” qəzetəsinin müxbiri “Moskva xəbərləri” qəzetəsinin yazdığına istinadla teleqrafla bildi-

rir ki, müxtəsər dəniz müharibəsindən sonra Petroqrada ingilis qoşunları tərəfindən işğal edilmişdir. Baltik dənizində və Fin boğazında olan bolşevik donanması ingilislərin əlinə keçmişdir. Bolşeviklər öz gəmilərindən çıxaraq Petroqrada işğal edilmədən qabaq qaçmışlar.

Dəniz müharibəsi

May ayının 19-da səhər saat 6-da bir kruvazer [kreysər], iki minonos [torpedo gəmisi] və bir neçə digər xırda gəmilərdən ibarət olan bolşevik donanması Kronşdadtdan hərəkət etmişdir. Bunlara İngiltərənin hərbi gəmiləri təsadüf edib, 30 dəqiqəlik müharibədən sonra bolşevik donanması Kronşdadta qayıtmağa məcbur olmuşdur. Deyirlər ki, bolşevik gəmilərindən birisi qarq edilib, birisi də kənara atılmışdır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Almaniya sülh mürəxxəslərinə [nümayəndələrinə] sülhü imza etmək üçün yenidən 15 gün möhlət veriləcəkdir.

Vilson, Lloyd Corc və Klemanso Orlandonun qiyabətində nemeslərə müahidəni [sazişi] imza etmək üçün yenidən möhlət verilməsi məsələsini səhərki iclasda müzakirə etmişlərdir. Əğləbi-ehtimala [qüvvətli ehtimala] görə, onlara möhlət veriləcəkdir, fəqət möhlət çox az olacaqdır.

Moskva - Liondan verilən simsiz teleqrafın xəbərinə görə, Amerika maliyyəunlarının icrayi-nüfuzu ilə [maliyyə dairələrinin nüfuzunun təsiri altında] Vilson Sülh Konfransından tələb edir ki, İstan-

bulun ümuri-idarəsi [idarə işləri] Amerikaya verilsin. Bu məsələ Lloyd Corcu əndişəyə salmışdır.

London - Amerikanın Qahirə səfiri bəyan etmişdir: *“Mən vəkalətən bəyan edirəm ki, Amerika Rəisi-cümhuri [Prezidenti] Vilson, Misir əhalisinin məşru [qanuni] tələblərinə, yəni [öz-]özlərinə azad surətdə yaşamaq kimi arzularına hüsn-təvəccöh göstərir, fəqət Misir əhalisinin bu arzularına silah gücü ilə və təcavüzkarana hərəkətdə bulunmalarının ziddindədirlər.”*

Bütün Rusiya dövlətlərinə Amerikanın sülh təklifi

Moskva - Şura Hökuməti əxbarında [xəbərlərində] Amerikanın Rusiya dövlətlərinə ediləcək sülh xüsusundakı layihəsinin surəti dərc edilmişdir. Bu təklifi Müttəfiqlər Rusiyada olan hamı dövlətlərə etməlidirlər. 1919-cu sənə mart ayında Moskvaya Amerika Hökumətinin nümayəndəsi Bullit gəlmişdi. Bu adam Sülh Konfransında Amerika dövlətinin nümayəndəsidir ki, Rusiya məsələsi ilə ziyadəsiylə uğraşan bu zat idi. Ona Şura Hökuməti təklif etmişdi ki, aprelin 10-a qədər zeyldəki [aşağıdakı] təklifi qəbula hazırdırlar. Bu şərtlə ki, rəsmən Müttəfiqlər böylə təklifdə buluna. Amerika layihəsinə görə, Müttəfiqlər Rusiyada olan hamı hökumətlərə təklif etməlidir ki, istər şura və istər əks-şura hökumətləri olsun, onlar öz aralarında mütarikə əqd edib [atəşkəs imzalayıb], indi tutduqları yerlərdə hökmranlıqları baqi [daimi] qalmaq şərti ilə konfransa cəm olub sülh əqd etsinlər və bu dövlətlər bir-birini yıxmaq siyasətindən vaz keçməlidirlər. Müttə-

təfiqlər Rusiyadan ablukanı [blokadanı] qaldırıb diplomasi və ticarəti əlaqəyə başlamalıdırlar. Siyasi mücrimlər [siyasi suçlular] əfv edilməlidirlər. Sabiq Rusiyanın hamı hökumətləri münasib surətdə Rusiya borclarını öhdələrinə götürməlidirlər. Kazanda çexlər tərəfindən alınan və Müttəfiqlərin almanlardan aldıkları Rusiya qızıklarını Rusiyanın borcu hesabına çıxmalıdırlar. Müttəfiqlərin və qeyri-rus qoşunları Rusiyadan çıxarılmalıdır.

- Qoqenxolda Lord Kerzon nitq irad edərək demişdir ki, hərəgah almanlar sülh şərtnaməsini imzalamaqdan imtina edərlərsə, Müttəfiqlər ən ciddi tədbirlər ittixazına [tədbirlər görməyə] hazır olacaqlar. Abluka [blokada] və əlimizdə olan qüvəyi-hərbiyyə almanların qətiyyə təslim olacaqlarını təmin edir. Ona görə də müahidənamənin [sazişin] imzalanması çox da təxirə uğramayacaqdır.

- Hərəgah, Almaniya müahidənaməni imza etməyəcək olarsa, Amerika nə kimi iqdamatda bulunacaq [nə kimi addımlar atacaq], kimi suala Amerika generalı Perşinq cavab vermişdir ki, Amerika o ittifaqda [o halda] öz vəzifəsini ifa edəcəkdir.

- Almaniya Milli Məclisində Şeydeman nitq söylərkən şiddətli surətdə alqışlanmışdır. Şeydeman müahidənamənin qəbul edilə bilməyəcəyini bəyan etdikdə, Məclis gurultulu və sürəkli alqışla Şeydemanın bəyanatını təqdir etmişdir. Şeydeman əlavə etmişdi ki, Vyana Almaniya ilə bərabər danışığa girişə biləcəkdir. Qəti surətdə müahidənamənin imza edilməsi üçün Almaniyaya verilən möhlət qurtarır. Amma almanlar məsə-

ləni uzatmaq istəyərək yenə təvəqqe edirlər ki, Müttəfiqlər onlara təzədən möhlət versinlər. Çox mümkündür ki, bu təvəqqeyə Müttəfiqlər əməl etməsinlər. Müahidənamə iyunun 10-da imza ediləcəkdir.

İtaliya və Amerika

Paris - Böylə zənn edilir ki, İtaliya ilə Amerika arasında əmələ gələn ittilafirəy [fikir ayrılığı] dəhşətli nəticələrə bais olacaqdır. İtaliyanın Amerikaya külli borcu vardır. Lloyd Corc və Klemanso iki gün əvvəldən bildirmişlər ki, böylə təklif Vilson tərəfindən ola bilər. Lloyd Corc çox çalışmışdır ki, bu ittilafirəy bərtərəf edilsin [aradan qaldırılsın]. Fəqət əğləbi-ehtimala [qüvvətli ehtimala] görə, Vilson öz inadı üzərində duracaqdır. Lloyd Corc İtaliyaya məsləhət görmüşdür ki, Fiume haqqında nə kimi vəziyyət almaq məsələsini bir də müzakirə etsin.

QƏZETƏLƏRDƏN

Petroqrada nə haldadır?

Bu günlərdə Rusiyadan gəlmiş məşhur advokat Bobrişşev-Puşkin Rostovda bir neçə saat bulunmuş və Rostov qəzetələrindən birinə böylə məlumat vermişdir:

Petroqrada bu gün bir məzaristana dönmüşdür. Bütün cümhuriyyətdə olduğu kimi, burada aclıq bütün dəhşəti ilə hökmfərmedir [hökm sürməkdədir]. Əhəlinin, xüsusən ziyalıların halı çox fənadır. Əmələlər bolşeviklərə ədavət bəsləyirlər. Əmələlər şimdiki anlamışlar ki, onlar bir dəstə macərəculara [avantüristlərə] al-

danmışlardır. Putilov, Obuxov, Lessner zavodları əmələləri Şura Hökumətindən çox narazıdılar. Tətil və əmələlərin həyəcanı yatmayır. Fəqət əhali bu ədəmi-məmnuniyyəti [məmnuniyyətsizliyi] ilə bir iş görə bilməyir. Çünki bolşeviklər patronu müzayiqə etməyirlər [əsirgəmir]. Petroqrad və Moskva ətrafında kəndlilər daima üsyan edirlər. Kəndçilər mükəmməl silahlanmışlardır. Hətta bəzi kəndlərdə top və pulemyot da var idi.

Trutsa yaxınlığında yanvar və fevralda bir neçə dəfə kəndçilər müntəzəm bir surətdə üsyan edib, komissarları və müavinlərini öldürmüşdülər. Petroqradın özündə şura əleyhinə sui-qəsd hazırlayanlardan bir çoxları qurşuna düzülməklə edam edilmişlərdir.

Rusiyada iqtisadi həyat büsbütün ölmüşdür. Nəql və həml [yükdaşımalar] tamamilə dayanmışdır. Şura Hökuməti rəsmən dəmiryollarını dayandırmışdır. Guya bundan da məqsəd ərzaq daşımaq imiş. Halbuki qatarlar neft və parovoz olmadığından dayanmışdır. Əmələlərin burjuylar evinə köçmələrindən də bir şey çıxmadı. Çünki əmələlər özləri bu işə razı deyildirlər. Burjuyların gözəl və məmur [abad] evlərini yanacaq olmadığına görə qızdırmaq mümkün olmayırdı. Əmələlər öz evlərində özlərini yaxşı hiss edirdilər. Petroqradda hamı teatrolar işləyirlər. Ope-rettalar da tərəqqi edir. Mariinski teatrodada tamaşadan sonra sabiq imperator bələrinə yalnız komissarlar üçün rəqs edirlər. Paytaxt əhalisi bolşeviklərdən xilas olacaqlardır. İngilislər barəsində keçən il dekabrda çox şayiələr var idi. Şimdi bolşeviklərdən əhalini xilas edəcək yeganə bir qüvvə olmaq üzrə general Yudeniy

qüvvəsinə ümid bağlanır. O da Petroqrad qarşısında müharibə edir.

Hacı-Tərxanın təxliyəsi

Batumda olan İngiltərə heyətinin aldığı məlumata görə, Xəzər dənizinin şimalında olan müvəffəqiyyətli müharibələrdən sonra Hacı-Tərxan [Həştərxan] həyəcanla Tsaritsina qaçan bolşeviklər tərəfindən təxliyə edilmişdir. Fəhlələrin bir hissəsi şəhəri tərk etmişdir. Ziyalı adamlardan bir çoxları güllələnəkdədir. Neft olmadığından dəmiryol, paroxod və tramvay hərəkəti dayanmışdır. Elektrik zavodları qapanmışdır. Şəhərdə ət yoxdur. At və dəvə əti çox baha qiymətə satılır. Qəndin girvənkəsi 200 manat, unun putu 1500 manatdır.

Kiyevin alınması

Qəzetələrin verdikləri xəbərlərə görə, Kiyev üsyançılar tərəfindən işğal edilmişdir. Üsyançılar başında sol eser Zelyoni dayanmışdır. Şayiata görə, bolşeviklər Ukraynadan çıxıb qaçmışlardır.

DAĞISTAN ƏHVALI

Dağıstan Parlamınının 23-ündə vaqə olan iclasında Hökumət rəisi general [Mikayıl Maqomedoviç] Xəlilov xəbər vermişdir ki, Könüllü ordu Şamilqalanı (Petrovsku) və Dərbəndi işğal etmişdir. Könüllü ordu komandanlığı xəbər verir ki, Dağıstan Cümhuriyyəti və onun hökumətini tanımaq istəmir. Ancaq Dağıstanı o vaxt tanıya bilər ki, onun hökuməti ilə hesablaşmağı mümkün ədd [hesab] edə bilər. Buna görə, Hökumət rəisi sifəti ilə

vəkaləti öz öhdəsindən götürüb, bütün ixtiyarı Teymurxanşura baş naçalniki Hacı Murada verir. Parlamının Dağıstan üzvləri xüsusi müşavirədə bulunub, müşavirə qurtardıqdan sonra Danyal Apashev onların namından Parlamana söyləmişdir ki, Dağıstan fraksiyası daha artıq Denikinlə mübarizənin qeyri-mümkün olduğunu nəzərə alıb Parlamana təklif edir ki, öz vəkalətini üzərindən atıb buraxılsın. Müzakirədən sonra Parlamın sədri Dağıstan fraksiyasının təklifini səsə qoymuşdur. 11 nəfər bu təklifin əleyhinə səs vermişdir. Təklifin əks-səsə qoyulması təklif edilmişdir. Danyal Apashev dağıstanlılar namından izhar etmişdir ki, onların fraksiyası əks-səsə qoyulmada iştirak etməyəcəkdir. Hər halda Dağıstan Cümhuriyyəti Parlamınının bundan belə iştirak etməkdən imtina edir. İclas ixtilafsız qapanmışdır.

Dağıstan Hökuməti-müvəqqəti

Mayın 24-də Müvəqqət Hökumət rəisinin əmrləri elan edilmişdir:

1) Vükəla Şurasının [Nazirlər Kabinetinin] istefası və Dağıstan Parlamınının buraxılması, həmçinin onların əvəzinə Dağıstan oblastında Dağıstan Müvəqqət Hökuməti təşkil edildiyi münasibətilə Hökumət rəisi mənəsinə Dağıstan Müttəfiq Şurası üzvləri tərəfindən müttəhi-dülqövl [yekdilliklə] general-mayor [Mikayıl Maqomedoviç] Xəlilov intixab edilmişdir [seçilmişdir].

2) İndiki zamanda vücuda gələn əhvali-siyasiyyə [siyasi vəziyyət] münasibətilə Qafqaziya Cibaliyyun [Dağıllar] İttifaqı Cümhuriyyətinin Vükəla Şurası, rəis başda olmaq üzrə, mayın 23-də axşam saat

10-da istefa verib öz vəkalətini öhdəsindən buraxmışdır.

3) Hamıya elan edirəm ki, Könüllü ordu dəstələrinin Şamilqala şəhərinə varid [daxil] olmaları ilə əlaqədar olaraq vücuda gələn şəraiti-siyasiyyə münasibətilə Qafqaziya Cibaliyyun Cümhuriyyətinin Müttəfiq Şurası Dağıstan oblastı tərəfindən olan üzvlərin təklifinə görə, mayın 23-də öz fəaliyyətini buraxmışdır.

Əslində imza etdi:

*Dağıstan Müvəqqət Hökumət sədri:
general-mayor Xəlilov*

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Kəsbkarlar İttifaqı [Həmkarlar İttifaqı] Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] müraciətən məlum etmişdir ki, 9 nəfərdən başqa işbu fəhlələr də həbsxananın cinayət şöbəsində məhbusdurlar: Dnyazin, Varsonovik, Ələsgərov, Yermakov, Zorbunov, Teodor, Kasper, Xarlamov, Basov, Sailoviç, Xvalis, Georqadze, Çinyakin, Qaraşvili, Kurmayev, Laçinski, Dolqışev, Andreson, başqaları.

Bunların bir çoxları heç tətildə iştirak etməmişlərdir.

İttifaq rica etmişdir ki:

1) Bunlar günahları isbat edilənədək siyasi şöbəyə köçürülsünlər.

2) Təcili surətdə bunların azad edilmələri barəsində lazımi binagüzarlıqda bulunulsun [lazımi addımlar atılsın], zira tətildə iştirak etməmişlərdir.

İttifaq əlavə rica etmişdir ki, 9 nəfər – Çurayev, Mirzoyan, Anaşkin və qeyrə miyanında [arasında] İttifaqın əzası [üzv-

ləri] və fəal adamları mövcuddur ki, həbsdə qalmaları İttifaqın fəaliyyətinə zərər yetirir. Binaənileyh [ona görə], onların işlərinə tezliklə baxılsın.

- Biləcəri mövqifi [stansiyası] və deposu xidmətçiləri nümayəndələri Məsai Nəzarətinə müraciətən məlum etmişlər ki, həman xidmətçilərə əlavə vermək məsələsini Vükəla Şurası Türuq və Məabir Nəzarətinə [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyinə] həvalə etmişdi. Türuq və Məabir Nəzarəti də Yollar müdirinə müraciət etməyi təklif etmişdi. Xidmətçilər rica etmişlər ki, onların işlərinə tezliklə baxılsın.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Şamaxı nahiyə müfəttişinə teleqrafən xəbər vermişdir ki, Ağsuda tezliklə bir işə məntəqəsi açılmalıdır.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti Şamaxı nahiyə müfəttişinə xəbər vermişdir ki, Ərazi Nəzarəti ilə əmələ gəlmiş etilafa [razılığa] görə, Novodmitrovka kəndi əhalisinin öz yurdlarına köçmələri barəsində təşəbbüsatları qəbul edilmişdir. Əhaliyə təmirat mühimmatı vermək üçün lazımı tədbir ittixaz edilmişdir [tədbir görülmüşdür].

MİLLİ BAYRAM – XALQ BAYRAMI

Paytaxtımız böyük bir günü bəhəqq [doğrudan da] böyük ruhla bayram etdi.

Böyük təntənə demirəm, böyük ruhla!

Zira bu bayram, şahidlərinə gözəl mənzərədən, təntənə və dəbdəbdən ziyadə

ruh, istiqlal ruhu, milli ruh verir, ruhları oxşayırdı.

Sanki ürəyi darıxmış kimi, xalq ayın 28-ini gözləməyərək hələ ayın 27-dən şəhəri bayraqla təzyin etmişdi [bəzəmişdi]. Paytaxtımız tam mənası ilə allı, yaşılı, türk millətinin saf və təmiz ürəyini təsvir edən səmavi rəngli bayraqlara qərq olmuşdu. Bir ev, bir dükən, hətta bir fayton, bir araba, bir avtomobil yox idi ki, milli bayraqlarla müzəyyən [bəzənmiş] olmasın.

Evlər, dükənlər xalı, cecim, şal və sair əlvən şeylərlə bəzənmişdir. Bağ, bulvar, parapet və sairə göyərtidən alaqaçı qayırmış, bayraqlar vurulmuş, bazar ipək parçalar, əlvən qumaşlar, xırda bayraqlarla eninə-boyuna kəsilmiş, sair küçələr də bir çox bezlər, xırda bayraqlarla eninə kəsilmiş, Məclisi-Məbusan göyərti, bayraq və xalı, elektrik içərisində məğruq [qərq olmuş]. Nəzarətlər bulunan binalar dəxi xalı, göyərti, elektrik, bayraq və sairə ilə bəzənmiş, Bələdiyyə İdarəsi və Yay Klubu xalq istilahi [ifadəsi] ilə “gəlin otağı”na döndərilmişdir.

İştə, sübh tezdən şəhərin görülmüşü. Hələ bayram mərasiminin [başlanmasına] iki saat var. Fəqət camaatın ürəyi tələsir.

Əllərində milli bayraqlar və bu günün şüarı yazılı lövhələr olduğu halda, fəhlə, əmələ, alış-verişçi, müəllim, mütəəllim [şagird], xülasə hər sinif və silkə mənsub camaat dəstə-dəstə, böyük izdihamla şəhəri gəzir, nəhayət, Parlaman qabağına toplaşır. Saat 11-də Parlamanın təntənəli iclası təyin edilmişdir. Bunda sonra əsgərlərin rəsmi-keçidi [paradı] olacaqdır. Lakin hələ saat 9-dan qabaq Parlaman qarşısında öylə bir izdiham cəm olmuşdur ki, yarıb keçmək qabil deyildir. Ev-

lərdə kimsə qalmamış desəm, xəta etməmiş olaram, zənnindəyəm.

Hər dəstənin qabağında bir dəstə də “toyçu” çalır. Məclisi-Məbusan qarşısındakı evin təzyin edilmiş balkonunda oxuyan, çalan, taxtadan qayıma silahla “mü-səlləh” [silahlanmış] çocuqlar dəstəsi, mini-mini mütəəllimlərin [şagirdlərin] bitməz-tükənməz sırası, edadiyyənin əsgəri nizamlı keçən “mü-səlləh” mütəəllimləri, fəhlə dəstələri, şəhərin bütün əhalisi – arvad, uşaq, kişi Nikolayevski küçədə öylə qaynaşır, sanki canlı dəniz təlatümə gəlmiş və bu saat təsadüf etdiyi hər şeyi dalğaları arasına çəkərək udacaq, boğacaq, qərq edəcəkdir.

Fəqət bu canlı dənizin gözlərinə, üzlərinə baxınız. Qeyz yox, acıq yox; sevinc, məhəbbət, şətarət [şuxluq], bəşşət [müjdə] oxursunuz, ehtizaz [coşğunluq] hiss edərsiniz. Duyarsınız ki, həpsi zəbani-hal ilə [hal dili ilə]:

Önümdə o mazi-pürmihən sönsün müəbbədən;

Sönsün müəbbədən o cəhənnəm, bu gün mənim

Cənnət qədər gözəl vətənim var!..

– deyir, kəndisi də fərəhlənir.

Xalqda öylə sevinc, öylə bir ruh var ki, ən bədbin bir tamaşaçını belə: “Əvət, millət dərk etmiş, xalq anlamış, istiqlaliyyətsiz yaşamaq qabil olmayacağını bütün camaat bilmişdir. Bu millət daha ölməz!” deyər ruh dilində kəndi bədbinliyindən tövbə, həm də kimsə ilə danışmadığı halda ucadan etiraf etməyə vadar edir.

Bu əsnada türk[cə] “Azərbaycan” mü-rəttibləri sanki camaat[a]: “Rusiya zinda-

nında əsarət zənciri altında hər dəqiqə kəndisi və ailəsinin rahat və həyatı təhlükədə olmağına baxmayaraq, bugünkü bayramı hazırlayan, millətin fikrini işıqlandıran kimlər olduğunu bilmək istəsə[n], buyur, tamaşa qıl!” deyir kimi bir yük avtomobilini Azərbaycanda çıxmış və çıxmaqda olan bütün qəzetə və məcmuələrlə bəzəmiş, milli bayraqla təzyin etmiş olduğu halda, “Yaşasın Azərbaycan! Yaşasın istiqlal!” sədası ilə Parlaman qabağına yetişir və əziz millət başçılarımızı və mehriban türk qardaşlarımızı təbrik üçün avtomobilə bir natiq çıxarırlar. Fəqət bu millətin ədəbiyyatı, musiqisi, ədibləri, şairləri, müsənnifləri [yazıcıları, müəllifləri], bəstəkarları, səhnə xadimləri dəxi vardır. Bəs onların xidməti [xidmətləri]?

Bunu da artistlərimiz nümayiş etdirirlər. Fövqəladə məharətlə bəzənmiş və bayraqlarla zینətlənmiş iki avtomobil zurna, Avropa musiqisi, artistlər heyəti və böyük Çingiz xan, ulu Teymurləng və sairə başda olmaq üzrə şanlı qəhrəmanlarımızı nümayiş etdirən süvari dəstəsi (mütəbiiq [uyğun, tay] və müvafiq əlbisədə) qəsiddə oxuya-oxuya, musiqi çala-çala bu tərəfdən çıxır.

Şəhərdə hər tərəfdə Müsavat Mütəəllimlər Komitəsi, Fəhlə Konfransı, “Azərbaycan” mürəttibləri, bolşeviklər və sair tərəfindən yüz minlərcə müraciətnamələr nəşr edilir [yayılır].

Saat 1 radələrində rəsmi-keçid olacaqdır.

Hələ səhərdən çox adam sevgili əsgərini görmək istəyir. Saat 10-dan Hürriyyət meydanına böyük bir izdiham cəm

olur. Bu zaman hələ əsgərlər şəhərin küçələrini gəzirlər. Milli marş, əsgəri nəğmələr, musiqi şəhərin küçələrində, camaat[ın] “Yaşasın!” nidalarına qarışır.

Oxucu əfəndi! Bu panoramı bir şəkillə də təkmil etmək [tamamlamaq] istəmişən? Həm də nəhayət dərəcə nisgilli və olduqca qüvvəli bir şəkil ilə. İştə:

Bayram dəstəsindən birisi musiqi ilə Şamaxı yoluna gedir. Buradan Kömür meydanı, aşağı məhəllələr, vəğzal təriqi [yolu] ilə Hürriyyət meydanına yollanır.

Bu əsnada bir “Yaşasın!” sədası, alqış səsi diqqətləri cəlb edir.

Altı mərtəbə, hisli, paslı, qəlbində bəslədiyinin qarası üzünə çıxmış müdhiş bir bina təsəvvür edin. Şu binanın dəmir-lərlə qapanmış və yarıyaca örülmüş sayısız-hesabsız pəncərələrinə baxınız. Qara qəlbli, qara üzlü bu binanın pəncərələri əlvən çiçəklər, güllər və göyərti ilə təzyin edilib, arasında yüzlərcə gözlər küçəyə baxır. Gəlib keçənləri alqışlayır, əl edir.

Burası nədir?

Bunlar kimlərdir?

Təəccüb etməmişən?

Burası həbsxana, bunlar məhbuslardır.

Əvət, 28 Mayıs tarixli “İstiqlal” bayramı öylə böyük, o qədər sevimli bir bayramdır ki, hətta həbsxana kədərləri içində belə o bayram unudulmaz və həbsxananı da sair yerlərdən qəşəng təzyin edir.

Bütün gün, gecə yarısındanək arvad, kişi, hamı şəhərdə gəzir.

Gecə şəhər çırağan edilmişdi.

X. İ.

PƏNCƏRƏ ÖNÜNDƏ YARIM SAAT

Azərbaycan Cümhuriyyətinin paytaxtı milli bayraqlara qər q olaraq İstiqlal gününü bayram edirdi. Hər müəssisə, hər kütlə, hər fərd kəndi iqtidarınca bu şanlı bayrama iştirak edirdi.

Dəstə-dəstə vətəndaşlar Parlaman qarşısına toplanır, bir-birlərini, Parlamanı və hökuməti təbrik və təhniyyət [mübarəkbadlıq] edirdilər. Parlaman İdarə[si] şöbələrinin birisinin pəncərəsindən bu axın-axın gələn insanları, fərahfəza [fərahli, sevincli] lövhələri iki arxadaşım ilə seyr edirdik. Hər kəs sevinc, bəşuş [şən], ümidli və haqlı bir vüqara müstəğrəq [qər q olmuş] idi. Bu aralıq otuz nəfərə qədər 10 yaşından 7 yaşına çocuqlar, bir çoxu başıaçıq, ayaqyalın, əllərində taxtadan kəndi sənətlərinə yapıma silahlar, ağac başına taxılmış mini-mini milli bayraqlarla kamali-ciddiyyətlə keçirdilər. Bir çınqıraq (qumrov) sədası qədər lətif səslərlə marş oxuyurlardı. Mən yalnız “Şanlı Vətən” dediklərini anlama bildim. Pək müəssir [təsiri] bir mənzərə idi. Həzirun [orada olanlar] həpsi bunu hiss etmiş olmalıdır ki, hər tərəfdən bu mini-mini “vətəndaşçıqları” alqış gurultuları qarşılıdılar... Biləixtiyar [qeyri-ixtiyari] arxadaşımın üzünə baxdım. Onlar da ziyadəsiylə mütəəssir olmuşlardı. Bir arxadaşımın qolundan tutaraq: “İndi inanalım ki, istiqlal bir qaç xülyapərəstin fantezisi deyil də, millətin ruhunun ən dərin guşələrindən təzahür edən ehtiyacdır,” – dedim. O da fikrimə şərik olaraq: “Əvət, – dedi, – əgər həpimizin qəlb-i bugünkü gün üçün o çocuqların qəlb-

qədər səmimi, saf çırpınırsa, biz də bu bayramı bu məsumlar qədər sevirsek, inanalım ki, istiqlalımız daimi və əbədi olacaqdır.” Bu gün ordu əfradının [əsgərlərin] müntəzəm Avropa əsgərlərinə yaxıxan bir tərzdə rəsmi-keçiddə Rəisi-vükəla [Baş nazir] tərəfindən salamlanması, küçələrdən tarixi simaların keçirilməsi, Parlamanın tarixi iclası qədər böyük və möhtəşəm mənzərələr[ə] də şəhadət etdim. Fəqət nədənsə yenə ən gözəl xətirə, ən müəssir lövhə o çocuqların ciddiyyətlə İstiqlal bayramına kəndi arzu və xahişləri ilə iştirak etmələridir. Zira bu mənzərədə həm siyasi, həm psixoloji bir məna olmaqla bərabər, həssas və qayət gözəl bir sekret [sirr] vardı. Gələcəkdə cümhuriyyətimizin ən qiymətli, ən namuslu vətəndaşları da bu çocuqlar olacağına heç şübhə yoxdur. Azərbaycan ideali, istiqlal məsləki bir müxtərənin [ixtiracının] icadı, yaxud bir şairin xəyalı deyil, bəlkə sənələrcə millət köksündə bəslənmiş və ən sonunda hüsula gəlmiş bir qayədir. Hətta Anadolu annələri belə çocuqlarına layla çalarkən, “Sən böyüyüb həm Türkiyəni məsud edəcəksən, həm də sair türk-islamın imdadına qoşacaqsan” deyir, onlara hənz qəşəkdə ikən Qafqaz dağlarının vəhşi gözəlliklərindən, oradakı qardaşlarının əsarətindən bəhs edirdilər. Yalnız böylə bir təbiyə ilə böyüyən bir insan məslək sahibi ola bilər, vətən və milləti uğrunda heç bir fədakarlıqdan çəkinməz. Onun üçün cürətlə deyə bilərik ki, bu gün İstiqlal bayramını böylə fəvqəladə sevinclə qarşılayan çocuqlar, yarın bu məmləkətin vətəndaşları olduqlarında onu sevecək və namusla müdafiə edəcəklər. Əvət, Rusi-

ya siyasəti bizi ruslaşdırmağa qalxışarkən Azərbaycan evlərinin beşiklərində gələcək bir cümhuriyyətin vətəndaşları yetişdiyini bilməzdi. Azərbaycan Qafqaz yada doğulub Anadolu köksündən imdad aldı və nəhayət ayağa qalxdı, dirildi. Çocuqluqda alınan təsirat unudulmaz. Onun üçün, bu gün bizimlə bərabər, fəqət bizdən daha səmimi bir surətdə İstiqlal bayramına iştirak edən azəri türklərin yavruları əbədiyyən bu böyük günü xatırlayacaq, Cümhuriyyətlərinin sadıq oğulları olacaqlar. Bu, sarsılmaz bir həqiqətdir: Azərbaycan doğdu [doğuldu] və kəndini gələcək nəsillə şimdindən sevdirdi. Bu gün taxta və nahəmvar [qaba, səliqəsiz] “silahlarla” Parlaman qarşısında bir yer tutmağa can atan “igidlər” yarın əllərində son sistem əsilhə [silahlar], başlarında müasir düşüncələr, biliklər, qəlbələrində namuslu bir vətənpərvərlik hissi, kəndi hüquqlarını, istiqlallarını müdafiə edəcəklər. O vaxt onlar bu birinci bayramı xatırlayaraq, Cümhuriyyətlərinin nə qədər ağır şərait daxilində təşəkkül etdiyini düşünəcəək və bu ağır qiymətə alınmış varlıqlarını, hüquqlarını daha əzəmətli bir həmiyyətlə qorumağa çalışacaqlar.

Əli Yusif

İSTİQLAL BAYRAMI

Mayın 28-də Azərbaycan istiqlaliyyətinin sənəyi-döviyyəsi [ildönümü] münasibətilə paytaxtımız böyük bir bayram, təntənəli bir şənlik icra edərək, bilafərqi-sinif və millət [sinif və millət fərqi olmadan] ümumun diqqətini kəndisinə cəlb etmiş-

di. Şəhər və ətrafı böylə bir günün şərəfinə adı işlərini tərk edib dükan-bazarı bağlayaraq kəndi hissiyyatını göstərməklə, istiqlaliyyət uğrunda hər bir fədakarlığa hazır olduğunu göstərdi. Camaatın fəqərə sinfi xüsusən bu bayramın kəndisinə məxsus olduğunu düşünərək ona böyük ehtiram saxlamış və bununla hər bir fərdin etinasını cəlb və alqışlara nail olmuşdu.

Şəhərin hər tərəfi milli bayraqlar və xalılarla, ümum küçələr, evlər və güzərgahlar rəngarəng bayraqlar və işıqlarla təzyin edilmişdi [bəzədilmişdi]. Şəhərin məşhur hissələri, bulvar, bağlar hər tərəfdən böyük milli bayraqlarla bəzənmişdi. Parlaman binası böyük bayraqlar və pürqiyət [bahalı] xalılarla bəzənib, üzərində elektrik işığı ilə “Yaşasın istiqlal” kəlmələri yazılmışdı.

Şayani-qeyd və təhsindir [qeyd edilməyə və alqışlanmağa layiq haldır] ki, bu böyük bayram kişilərdən çox qadınlar və uşaqlar tərəfindən ehtiramla qarşılıb, kəndilərini fəvqəladə böyük bir gündə hiss etdikləri aşkar surətdə müşahidə olunurdu. Onlar ta gecəyə qədər küçələrdə və xüsusən Parlaman ətrafında gəzib doluşaraq böyük ruh yüksəkliyi ilə kəndilərinin millət hissiyyatına yabançı olmaqlarını isbat edirlərdi.

Həminin üzündə şadyanalıq əlaməti və məmnuniyyət əlaməti müşahidə olunmaqda idi. Şəhərdəki məscidlərin hamısı milli bayraqlar və xalılarla və minarələri elektrik işıqları ilə təzyin edilmişdi. Şəhərdən şəhərin hər tərəfindən minlərlə camaat Parlaman qarşısına axışmağa başladı və bir qədərdən sonra geniş Nikolayevski küçəsi “Metropol” mehmanxa-

nasından Bələdiyyə İdarəsi qabağına qədər adamlar məmlu oldu [doldu]. Məzkur [deyilən] küçədəki evlər tamamilə gözəl surətdə bəzənib, üzərlərində, balkonlarında milli bayraqlar yellənirlərdi. Evlərdən birinin balkonunda zurna və tar ilə Cabbar Qaryağdıoğlu milli nəğmələr və mahnılar oxuyurdu. Küçənin böyük bir hissəsi xanımlar, arvad-uşaqlarla dolmuşdu. Küçədən [əlavə], evlərin damları belə camaat və tamaşaçılarla dolmuşdu. Küçə başdan-başa milli bayraqlar və camaat dərya kimi dalğalanırdı.

Parlaman və Hökumət əzaları [üzvləri] binanın balkonuna və pəncərələr qabağına cəm olmuşlardı.

Bir qədərdən sonra dəstələr gəlməyə başladı. Çornı-qorod və Bibiheybət fəhlələri, ümum məktəblərin mütəəllimləri [şagirdləri], “əsgər” çocuqlarımız kəndi komandası altında “ağır topları” ilə, bəzəkli avtomobildə ümum müsəlman mürəttibləri və Hacıbəyov Qardaşları müdiriyətinin artistləri dəstəsi əski tarixi qiyafələrdə – böylə ki, Çingiz, Teymurləng, Ağa Məhəmməd Şah Qacar, Nadir Şah, Şah Abbas cənnətməkan, Xalid ibni Vəlid və qeyriləri – süvari və avtomobildə gəldilər. Bununla küçə öylə bir surət aldı ki, bunu yazmaq belə qeyri-qabildir.

Burada Piri Mürsəlzadə məclisi açaraq əvvəlcə Məhəmməd Əmin Rəsulzadə cənabları böyük bir nitq ilə camaata müraciətən bu günün nədən ibarət olduğunu qeydlə, Azərbaycan istiqlaliyyətini heç bir qüvvə ilə sarsıtmaq mümkün olmayacağını və bu gündə əhalinin, xüsusən fəqərəyi-kasibənin böyük həvəs və hissiyyatla bayram etdiyi buna vazeh bir dəlil olduğunu göstərir, var olsun

Azərbaycan istiqlaliyyəti, – dedi.

Bədəhu [sonra], qəzetədə çalışanlar tərəfindən Xəlil İbrahim hərərətli bir nitq ilə ümum Azərbaycan vətəndaşlarını istiqlaliyyətin müdafiə və mühafizəsinə dəvətlə, mürəttiblərin bu yolda hər bir fədakarlığa hazır olduqlarını göstərdi.

Sonra, ümum mədən dairəsi əmələləri [fəhlələri] tərəfindən Səməd Əliisgəndərzadə əmələlərin istiqlaliyyət yolunda nə qədər qan[ı] tökülüb və yenə bir qətrə qanlarına qədər onu əldən verməyəcəklərini bildirdi.

Artistlər tərəfindən Sarabski və müəllimlər tərəfindən İbrahim Şakir və “Hümmət” fraks[iy]ası tərəfindən Ağazadə müxtəsər nitq ilə camaatı təbrik etdilər. “Müsavat” tərəfindən Abbasqulu Kazımzadə gözəl nitq ilə camaatı təbrik etdikdən sonra, Piri Mürsəlzadə: Azərbaycan istiqlaliyyətinin elanı başqaları kimi böyük dövlət təşkil etmək, “böyük Ermənistan” düzəltmək xülyası ilə olmayıb, kiçik və fəqət müstəqil və azad Azərbaycan və onda kəndi ixtiyarı ilə yaşamaqdan ibarət olduğunu qeydlə millətin böylə bir istiqlaliyyətə qabil və müstəid [istedadı çatan] olduğunu göstərdi və axırda şühədanın [şəhidlərin] ruhuna Fatihə oxumağı camaata təklif edərək məclisi qapadı.

Həman vaxt Parlamanın bu gün böyük bayram münasibətilə təntənəli iclası vaqə olub, rəis əfəndi məbusları təbrik etmiş və Rəsulzadə, Qarabəyov, Pepinov, Əfəndiyev, Malxazov, [Mixail] Vinqradov və Əsədulla Əhmədov birər nitq irad edərək [nitq söyləyərək], təbriklə, istiqlaliyyət uğrunda millətin hər bir fədakarlığa hazır olduğunu göstərdilər. Buradan

məbuslar, camaat və şeyxülislam Ağəlizadə başda olmaq üzrə, hökumət əzaları Hürriyyət meydançasına cəm oldular. Burada ümum millət nümayəndələri, hərbiyyə məmurları, başda Yusifbəyli hərətələri olmaq üzrə bütün hökumət məmurları hazır olaraq Bakı qoşun hissələrinin naçalnik miralay [polkovnik] Ağalarovun təhti-komandasında [komandanlığı altında] rəsmi-keçid vaqə oldu. Böyük meydan və ətraf balkonlar və evlərin damları camaatla dolu olub, musiqi tərənnüm etdiyi halda, qoşun dəstələri hökumət məmurları və Parlaman üzvləri qarşısından keçdilər. Meydança və ətrafını gurultulu alqışlar bürüdüyü halda, qoşunlar şəhərin baş küçələri ilə Salyan kazarmalarına tərəf yönəldilər. Küçələr uzununu əhali – uşaq, böyük və xanımlar əsgərləri alqışlayaraq onlara çiçəklər atırlardı.

Saat iki radələrində rəsmi-keçid tamam olub, hökumət dairəsində böyük bir ziyafət kəşidə edilib [ziyafət verilib], Bakıdakı xaric[i] dövlətlər nümayəndələri, ümum hökumət məmurları və Parlaman əzaları [üzvləri] dəvət edilərək süfərə çəkilməmişdir. Siyasi nümayəndələr Rəisi-vükəla Nəsim bəy Yusifbəyliyə ziyarət edərək ali bayram ilə onu və ümum Azərbaycan millətini təbrik etmişlərdi. Bayram münasibətilə Parlaman, hökumət, “Müsavat” firqəsi rəisləri və Bakı qubernatoru naminə Cümhuriyyətin başqa şəhər və qəsəbələrindən bir çox təbrik teleqrafları gəlib, millətin bir tənə-vağ hid kimi kəndi istiqlaliyyətini müdafiəyə hazır olduğu bildirilmişdir.

Axşam Hökumət Teatrosunda Hacıbəyov Qardaşları Müdiriyəti tərəfindən

İstiqlal bayramı – yövmi-ali [böyük gün] münasibətilə təntənəli surətdə olaraq “Leyli və Məcnun” operası ilə “Azərbaycan” faciəsi mövqeyi-tamaşaya qoyulmuş, Piri Mürsəlzadə tərəfindən istiqlalıyyət və vətənlə bərabər Füzulinin böyük əsəri olan “Leyli və Məcnun” sevdəyi-eşqindən bəhslə, vətənin rəqibə qismət və bu səadət-əzəlidən məhrum olmamaq ümidini bəyanla gözəl və müəssir bir nitq irad olunaraq, vətən şühədası tərhim-i-ruhu [ruhuna rəhmət oxumaq] üçün camaat ayağa qalxmışdır.

ÇALIŞALIM

Əvət, çalışalım! Çalışmalı, fəqət nəsi? Dinimizə, kəndimizə düşmən olaraq deyil, biləks [əksinə], o ülvi dinin bizə əmr etdiyini bəhəqq [həqiqətən] tutaraq çalışmalı.

Müsəlmanlar müsəlmanları, müsəlmanlığı və türklüyü sevərək, dəsti-müavinət və üxüvvəti [kömək və qardaşlıq əlini] yek-digərinə [bir-birinə] uzadaraq yorulmaz bir dimağ, qırılmaz bir əzm və mətanətlə çalışmalı. Çalışmayan bir millətin hər zaman ac, hər zaman zəlil və həqir olacağını bilməyən bir fərd təsəvvür ediləmməz. Ədaya [düşmənlərə], bilxassə islamı və islamiyyəti sevməyən, dinimizə düşmən olanlara hər zaman torpağımızı çiyənməmək, namusumuz əllərində solmuş bir dəmət çiçək kimi ayaq altına atdırmamaq, bizdə də bir varlıq olduğunu göstərmək üçün siyasətən, idarətən, elmən və fənnən hər surətlə qəvi [güclü] olmağa çalışalım. Eh-

kami-diniyyəni düstur ittixaz edərək [qəbul edərək] çalışanlara Cənabi-Haqqın müzahirət [köməklik] edəcəyi, təriqi-nicatı [nicat yolunu] açacağında şübhə olmamalıdır.

Bir millətin səadət və səlaməti bu qədər maariflə qaim [möhkəm, daimi] olacağını da nəzəri-diqqət və əhəmiyyətə alaraq, müsəlman məktəblərini təzyid və ehya [artıraq və canlandıraraq] və məsum övladlarımızı cahil buraxmayaraq, təhsili-elm və ürfanlarına səy və iqdəm dəxi edəlim [səy göstərək və addımlar ataq]. Parasızlığı, fəqirliyi üzündən övladını oxutdurmaqdan aciz qalan zavallı bir pədərin [atanın] müavinətinə şitab edəlim [köməyinə tələsək]. Bu kimi biçarəganı [bi-çarələri] hümmətli zənginlərimizin, əşrafiməmləkətin [ölkənin nüfuzlu adamlarının] himayə və səhabət edənləri [qoruyanları, himayəsinə götürənləri] vəzifeyi-diniyyə və insaniyyətlərini ifa etmiş olacaqları bədihidir [aşkardır]. Yalnız babaların, əshabi-həmiyyət və mürvvətə [vətən və ailə qeyrəti çəkən və insaf-mürvət sahibi olanlara] müraciət edərək, övladlarının təhsil və tərbiyəsinə hümmət olunmasını tələb etməsi şərtidir.

Hər xüsusda müzakirə və müşavirə etmək müsəlmanlığa yaxışan böyük bir fəzilət və sünnəti-səniyyəyi-Həzrəti-Peyğəmbərimiz [Həzrəti-Peyğəmbərimizin uca sünnəti] olduğu məlumdur. Müsəlmanlar hər zaman ülvi fikirli, böyük qəlbli zəvət [şəxsləri] ziyarət edib istişarə [məsləhət], fikirlərindən istifadə etmək fürsətini qaçırmayaraq, alacağı təlimat və nəsayəhə [nəsihətlərə] görə kəndilərinə bir xəttihərəkət təyin etmələri [ilə] ən müvafiq bir təriq [yol] bula biləcəkdir. Böyüklə-

rimizə də tərəttüb edən [boyunlarına düşən] bir vəzifeyi-insaniyyə varsa, bu da saf, pak və təmiz qəlbli əhalimizə, bu islam qardaşlarımıza zəhir [köməkçi] və dərdlərinə çarəsiz olmaq, yapacaqları xətanı təshih və nəsayəhi-həkimanələri ilə olsun [heç olmasa müdrik nəsihətləri ilə], onları təriqi-haqq və səlamətə [haqqın və salamatlığın yoluna] sövq etmək, atıdən [gələcəkdən] əmin ola bilmək üçün vüsətinin, qüdrətinin fəvqündə bir qeyrət və xahişlə [istəklə] çalışdırmaqdır. Bu, pək müqəddəs və ülvi bir vəzifədir ki, bu vəzifeyi-müqəddəsəni ifa edə biləcək möhtərəm böyüklərimizin namı əbədiyən qülubi-millətdən [millətin qəlblərindən] silinəmməz. Hər fərd rəhgüzarında [yolunun üstündə] təsadüf edəcəyi bütün müdafenini [maneəni] rəf və izalə [aradan qaldırma və yox etsə], müvəffəq qılacağı bütün təşkilatı iqna edərək öhdəsinə tərəttüb edən [düşən] vəzifeyi-diniyyə və insaniyyəni [dini və insani vəzifəni] ifa edəcəklərsə, yaşamağa layiq bir millət olduğumuzu isbat edərək. Az zamanda çox yüksələcəyimiz kimi, artıq eyşü-nuş [yeyib-içmək], zövq və əhəmiyyətli, ehtirasati-şəxsiyyəni [şəxsi ehtirasları] buraxaraq, qəbirlərimizdə olsun rahat yata bilmək və ənsali-atıyyənin [gələcək nəsillərin] kənari-qəbrimizə gələrək savuracaqları təlinatdan [lənətlərdən] kəndimizi qurtarmaq üçün çalışalım... Çalışalım, yüksələlim və bizim də həqqi-həyata malik olduğumuzu, dərəcəyi-intibahımızı [intibahımızın səviyyəsini] ələmə göstəralim.

Yüksəl ki, yerin bu yer deyildir,

Dünyaya gəliş hünər deyildir.

Əlif. Ayn.

ƏSGƏRLİKDƏN BOYUN QAÇIRTMAQ

Bu gün namus və ismətimizin, həm də qazandığımız istiqlalın yeganə müdafenini [müdafiəçisi] və mübarizi əsgər və onun əlindəki silahıdır.

Əsgərliyi təqdir edəmməyən, təbii, vətənin və millətini təqdir edəmməmiş olar. İstiqlalını, vətəninə sevən zat [şəxs] labüd silaha sarılmalı. Vətənin və namusunun müdafiəsinə sevinc üzlə və ruhla qalxamayan vətən fərdi, şübhəsiz, əsarəti və boyunduruğu daşımağa kəndisini bəhəqq və səza [layiq] görər.

İstiqlalı və azadəliyi özünə mal edəmməyən cavan türk-azərbaycanlılar, təbii, vətənlərini [n] yabançı qüvvələrin əllinə və hakimiyyətinə keçmək rizasını verərlər.

Hökumət tərəfindən elan edilmiş səfərbərlik işi altı aydan bəri davam edir. Fəqət bu qədər uzun müddətdə toplanılmış əsakir [əsgərlər] arasında ən nadir və ən az görülən şəhərin anlayışlı, hər şeyi tez idrak edən ziyalı, zəngini və yuxarı sinifləri ehtiva edən cavanlarıdır. Əsgərliyə etibarsızlıqla baxan, əsgərliyi təqdir edəmməyən, kəndli və fütqərə əhalinin övladı ilə bərabər əsgərlik həyatını keçirtmək istəməyənlər əcəbə nə düşünürlər və hanki bir səbəbdən dolayı kəndilərini cürbəcür təvvəsüt və təvəssül ilə [vasitələrlə və yollarla] əsgərlikdən boyun qaçırdılar? Birisi məmur olduğu Nəzrətin [Nazirliyin] naziri vasitəsilə, digərisi rəfaqət [yoldaşlıq, dostluq] üzrə, bir qeyrisi para üzrə, xülasə şəhərlilər hər birisi bir yol və təvəssül ilə əsgərlikdən ya bit-tamam [tamamilə] kəndilərini azad edir-

lər, yaxud özlərinə bir vəziyyət ittiqaz edirlər [yaradırlar] ki, əbədən qışla [kazarma] üzü görməsinlər. Bunları azad etdirənlərin vicdansızlığı, imansızlığı aşkardır. Əlbəttə, bu cürə hərəkətlərə meydan verənlər bilməlidirlər ki, hal-hazırda keçirdiyimiz böhranlı və ağır zamanlarda bütün məsuliyyəti öhdələrinə almış olurlar.

Zatən yarınkı günlərdə üstümüzə təərrüz [hücum] və qəsbkar əlini uzadan olarsa, ən əvvəl böyük şəhərimizə və zənginlərimizə təcavüz olunacaq. Çünki yeganə məqsədləri paytaxtımızı zəbt etməkdir. Əhval böylə olacaq olarsa, bəs nə üçün idraklı şəhərlilər [vətənin] müdafiəsindən boyun qaçırtmaq istəyirlər? Boyun qaçırdanlar olsun ki, kəndilərinə itminan [əminlik, yəqinlik] vermişlər ki, onlar bu cürə hərəkətlərlə özlərini bittəmmə əsgərlikdən azad etmişlərdir. Xayır, bu bir xəyali-xamdır. Nerəyə qaçarlarsa-qaçsınlar, hanki bir təvəssütlə olursa-olsun müvəqqəti özlərini təcil etdirsinlər [təxirə saldırınsınlar], fəqət axırda yenə hökumətin qəti və ciddi binagüzarlığı [addımları] ilə əldə edilib, qanunun şiddətli cəzası ilə təcziyə olmaqla [cəzalanmaqla] özlərinə düşmüş əsgərlik vəzifəsini ifa edəcəklər və əsgər arasında kəndilərinə ən münfəil [xəcil], alçaq və qorxaq kimsələrdən hesab olunmuş görəcəklər.

Əhvalın böylə olacağına şübhə olamaz. Madam ki, böylə olacaq, əsgərlikdən boyun qaçırtmaları, təbii, arsızlıq və vicdansızlıqlarından irəli gəlmiş olar.

İştə, əhvali-hazirəni, şimaldan axıb gələn qara qüvvələri, qonşu və din qardaşlarımızın qazandıqları istiqlalın həman qara qüvvətin istibdad əli ilə məhv ol-

masını, eyni zamanda cavan cümhuriyyətimizin qüvvəyi-hərbiyyəsini, daxili vəziyyətini nəzərə almalı, çarə aramalı, silahlı daşımağa qabil və müstəid [gücü çatan, istedadlı] gənclər bir an əvvəl silah başına toplanmalı, əsgərlikdən boyun qaçırtmamalı, millətin, dövlətin namını və şərəfini təhqirə layiq görməməli.

Əsgərlikdən qaçan vətənin və millətin xainidir.

R. R.

MƏHARƏT

Şah Abbas cənnətməkan dərviş libasında İsfahanın küçələrini gəzməkdə idi. Bir də gördü ki, dörd nəfər naməlum şəxslər şəhər darvazasından içəri daxil olurlar. Şah Abbas bunları gördükdə, onlardan kim olduqlarını sordu. Oğrular-dan birisi:

– Biz oğruyuq. Sən də, ağa dərviş, kim olduğunu bizə ayan eylə, dedi.

Şah Abbas ol saat onlara cavab verdi ki:

– Mən də oğruyam, ancaq cənnət-məkanın qorxusundan dərviş libasına girmişəm. Yaxşı olardı ki, məni də özünüzlə bərabər yoldaşlığa qəbul edəsiniz.

Oğrular-dan biri dərvişin cavabında dedi:

– Biz hər birimiz bir məharət sahibiyik, sən dəxi böylə bir məharətə malik isən kamali-məmnuniyyətlə səni dəxi qəbul edərik.

– Pəs, böylə olan surətdə siz öz məharətinizi söyləyiniz, mən dəxi özümün nə məharət sahibi olduğumu sizə ərz edəyim.

Hamısı razı oldular. Həriflərdən biri dedi:

– Bax, məndə öylə bir qüvvə var ki, qaralıq bir gecədə kimi görərsəm gündüz o şəxsi nə libasda olsa onu tanıram.

İkinci oğru üzünü dərvişə tutub dedi:

– Mən heyvanların dilini bilirəm. Onlar öz aralarında nə danışirlarsa mən başa düşüb yoldaşlarıma xəbər verirəm.

Üçüncü oğru dedi:

– Məndə öylə bir məharət var ki, əlimi nerəyə sürtərsə, o saat bilərəm ki, qızıl mədəniyyət nerədə gizlənmişdir. İstər lap torpaq altında gizlənmiş olsun.

Axırıncısı dedi:

– Məndə dəxi öylə bir qüvvə var ki, mən əgər əlimlə dəmir qapını və ya dəmir qıfılı tutaramsa, istər dəmir olsun, istər lap polad olsun, mənim əlimdə mum kimi əriyər. İmdi, ağa dərviş, sən də bizə öz məharətindən söylə.

Dərviş dedi:

– Mənim məharətim sizin qüvvələrinizdən artıq dərəcədədir. Əgər bir şəxsə tənbeh [cəza] olaraq onu dar ağacına çəkərlərsə, mən o vaxt əlimi saqqalıma apararam. Ol saat o şəxs nə dərəcə tənbeh sahibi olmuş olsa, Şah Abbas onu bağışlayıb, onun tənbehindən keçər.

Hamısı şad oldular ki, böylə bir şəxs onlara lazımdır. Çünki Şah Abbas oğruquldurun təqsirindən keçən deyil. Böylə bir şəxslərə Şah Abbas ən şədidd [ağır] bir cəza verəndir.

Hamısı yola düşdülər. Bir az keçməmişdi ki, yolda bunlara bir it rast gəlib hüddü. Dərviş heyvanat dilini biləndən itin nə dediyini sordu. Hərif gülüb dedi:

– Bu it deyir ki, aşnalar, bir az ehtiyatlı olunuz, Şah Abbas sizlə bərabər yoldaş-

dır. Məbada ki, o sizin sirlərinizdən müxbir [xəbər-dar] olsun.

Dərviş bu sözü eşidəndə bədəninə lərzə düşdü. Tez özünü düzəldib dedi:

– Ay, yaxşı dil bilənsənmiş. Burada Şah Abbas nə gəzir. İşimizdə olaq.

Hamısı gülüb yola rəvan oldular və birbaşa dövlət xəzinəsinə tərəf gəldilər. Pulun yerini bilən əlini divara sürüb dedi:

– Yoldaş, bax, xəzinə bu otaqdadır. Əlini qapıya tərəf gətir və qıfılı tut, muma dönsün!

Hərif əlini qapıya uzadıb qıfılı tutduqda qıfıl mum kimi oldu, qapı açıldı və oğrular içəri girdilər.

Şah Abbas bu halı gördükdə birbaşa dərbara [saraya] gəlib bütün qarovullara əmr etdi ki, oğruları tutsunlar. Şah Abbasın hökmü yerinə yetdi və az bir vaxtda hərifləri tutdular.

Şah əmr verdi ki, onları xüsusi təyin olunmuş məhkəməyə versinlər və sabah sübhədən onlara tənbeh olunsun.

Şah Abbasın zamanında təqsirsiz adam nahaq yerə əziyyətə düşər olmazdı. Kim ki, müqəssir olurdu, ol saat ona divan tutarlardı. Sübh açıldıqda Şah Abbas qırmızı geyinib taxta çıxdı və müqəssirləri öz yanına istədi. Həriflər gəldilər və şahdan əfv istədilər. Adam tanıyan oğru Şah Abbasdan ərz etmək icazəsini istədi. Şah Abbas ona izin verdikdə hərif dedi:

– Cənnətməkan, dünən gecə bizimlə yoldaş olan dərvişi mən bu gün öz məharətim qüvvəsi ilə tanıdım. Axır o dərviş də bizə öz məharətindən söyləyib söz verdi. Barı, heç olmazsa, o da əlini saqqalına aparsın. Ola bilər ki, Şah Abbas bizim təqsirlərimizdən keçib bizi əfv eyləsin.

Avara

BAKİ XƏBƏRLƏRİ**Bələdiyyə İdarəsində**

Maliyyə Nəzarətinin Təxsisat şöbəsi Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən məlum etmişdir ki, Nəzarətdə alınan məlumata görə, Xalq Təsərrüfatı İdarəsi əmrincə buraxılmış 5 qəpiklik kağız pullardan Bələdiyyə İdarəsində 107.390 rublə vardır. İşbu para fəqət [yalnız, sadəcə] dövlət qərardadına görə işlənməyə buraxılacağına nəzəri-etibara alaraq, şöbə rica etmişdir ki, həman məbləğ Maliyyə Nəzarətinin müvəkkilinə təhvil verilsin.

Təhərri polis müdirinin istidası [xahişi]

Bakı təhərri [axtarış] polis müdiri qubernatora müraciətən məlum etmişdir ki, təhərri polis idarəsi axır vaxtlar böyük fəaliyyət göstərərək şəhərdə cinayət, oğurluq və başqa fəna hərəkətlərin tamamilə də olmasa da, kafi dərəcədə önünü ala bilmişdir. Cinayət işlərlə bərabər, təhərri polis müdiri və məmurları bir çox siyasi işlərdə dəxi hərəkət edib, siyasi mücrimləri [cinayətkarları] tövqif etmişdir [tutmuşdur]. Bu isə məzkur [adı çəkilən] polis idarəsinin işlərini artırdığından, böyük təxirlərə [gecikmələrə] və qeyri-adi olaraq işləməyə səbəbiyyət verir. Bunu nəzərə alaraq müdir rica edir ki, siyasi işlərlə məşğul olub və bu barədə müttəhim edilənləri axtarmaqdan ötrü qubernator dəftərxanası cənbində [nəzdində] təhərri polis idarəsinin siyasi işlərə məxsus bir şöbəsi açılın. Böylə bir şöbənin müdirliyini isə lüzum görüldükdə məzkur polis müdiri kəndi öhdəsinə dəxi qəbul edəcəyini məlum etmişdir.

Mütəəllimlər iclası

Cümə günü, may ayının 30-da, saat 10 tamamda Qafqaziya Müsəlman Müttəlimlərinin [şagirdlərinin] Mərkəzi Komitə və fondunun sonuncu iki iclasın birincisi vüqu bulacaqdır. Bütün üzvlərin isbatı-vüqu [iştirak] etmələri mətlubdur [tələb olunur].

Bir xəbərə dair

“Yedinaya Rossiya” nam [adlı] qəzetənin 28 mayıs tarixli nömrəsində xəbər verilir ki, Petroqradda olan müsəlmanların məscidi bolşevik hökuməti tərəfindən qapadılmışdır. Əlavə, islam ələmində böyük tarixi və dini əhəmiyyəti olan Həzrəti-Ömər Qurani oğurlanmışdır.

Əvvəla, Quran Həzrəti-Ömər olmayıb, Həzrəti-Osmanın Quranıdır. Saniyə [ikincisi], Petroqrad Kitabxanasında saxlanılan həman Qurani-kərim Oktyabr inqilabından sonra həman bolşeviklərin komissarı tərəfindən müsəlmanlara verilmişdir. Kazandakı Milli Şura tərəfindən başda Tokombayev olmaq üzrə xüsusi bir heyət Petroqrada azim olaraq [gedərək], Qurani-şərif[i] Ufa şəhərinə gətirib Milli Şuraya vermişdir. Qurani-şərif hal-hazırda Ufa şəhərində saxlanılmaqdadır.

“Həqiqi” xristiançılar “Yedinaya Rossiya”nın bununla nə kimi müffətinlik [fitnəkarlıq] yapması məlum və aşkardır.

İkinci realniyə qəbul

Müdiri möhtərəm, acizənə rica olunur, zeyldəki [aşağıdakı] elanı qəzetəndə dərc edəsiniz:

Bakı İkinci realni məktəbində mayın

31-dən etibarən ibtidai şöbələrə və birinci və ikinci, üçüncü, dördüncü və beşinci siniflərə qəbul imtahanlarına şüru edilmişdir [başlanmışdır]. Ərizələr hər gün məktəbdə saat 9-dan 1-ə kimi qəbul edilir.

Gizli surətdə əsliyə aparılması

Daxiliyyə Nəzarəti Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, alınan məlumata görə, Buzovna və Bilgəh kəndləri yüzbaşılarının icazəsi ilə naməlum şəxslər gizli surətdə şəhərdən əsliyə [silah] aparıb satırlar. Əsliyənin çox hissəsi İran və Türkünə göndərilir. Böylə hərəkətin tezliklə önü alınması üçün ciddi tədbirlər ittihazını [tədbirlər görülməsini] Daxiliyyə naziri qubernatordan rica edir.

Qarət mallar haqqında

Balaxana-Sabunçu qalabəyisi [komentantı] qubernatora məlum etmişdir ki, məzkur [deyilən] polis dairəsində sentyabr hadisəti vaxtında qarət edilmiş olan bir çox mallar yığılıb, məxsusi bir anbarda saxlanmaqdadır. Bu vaxta qədər həman malların sahibləri onları gəlib aparmayırlar və bununla mallar zayə olur. Buna binaən [buna görə], qalabəyi qubernatordan həman malların məzkur polis idarəsinin nəfinə [xeyrinə] olaraq müzayidə ilə [hərəcə] satılmasına icazə istəmişdir.

Axşam tamaşası

May ayının 30-da, cümə günü axşam saat 8-də, Fəhlə Klubunda Cəmiyyəti-Maarifi-İrəniyan və “Tərəqqi” nəfinə [xeyrinə] həvəskarlar iştirakı ilə “İntiqə-

mi-həqiqi” yaxud “İranda inqilab” faciəsi mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır.

Qərardad

Bakı edadi və rüşdi məktəblərinin müəllim və müəllimələri Maarif Nəzarətinə bəhəqq [doğrudan da] layiq və fəal maarif naziri Həmid bəy Şahtaxtinski cənablarının yoldaşları ilə bərabər istefasından ziyadəsincə mütəəssir olaraq, maarifə ən əşəddi-ehtiyacımız [şiddətli ehtiyacımız] olduğu bir zamanda onların maarif başından çəkilməsi gənc hökumətimiz, məktəblərimiz və ziyalılarımız üçün böyük bir ziya [itki] olduğunu biz – millətin ən həqiqi xadimi olan müəllimlər nəzərdə tutduğumuzdan, Həmid bəy Şahtaxtinski cənablarının yoldaşları ilə bərabər yenə də maarif başına keçmələri, maarif, vətən və millət naminə gənc hökumətimizdən rica və istirham [xahiş] olunması təhti-qərara alınmışdır.

imzalar

Konsulxanada raut

Srağagün İran şahı Sultan Əhməd Mirzənin tacgüzari [tacqoyma] günü olduğu münasibətilə Bakıdakı İran konsulu Məhəmməd xan Səidül-vüzərə həzrətləri tərəfindən raut [təntənəli ziyafət] tərtib edilib və təbrikat qəbul olunmuşdur. Bakıda mövcud ümum siyasi nümayəndələr, hökumət əzaları [üzvləri], Bakı qubernatoru, qalabəyi [komendant] və bir çox rəsmi dairələr nümayəndələri konsulu ziyarət və kəndisini təbrik etmişlərdir. Konsul qonaqları səmimiyyətlə qəbul edərək izhar[i-təşəkkür] ilə şərafələrinə süfrə kəşidə etmişdir [süfrə açmışdır].

AZƏRBAYCANDA**Şəkiddən**

Mart ayının 24-də Azaq əfəndi Mustafazadə cənabları Bələdiyyə İdarəsinin rəisliyini qəbul edərək işləri təhvilə aldı.

Azaq əfəndi cənabları mazidən [keçmişdən] millətinə edən xidmətini, ələlxüsus keçən il anarxiya zamanı göstərdiyi fəaliyyəti ilə söyləməyə öhdəmə almıyırım. Çün, bu haqda böyük məqalələrlə qəzetlər sütunu doldurmaq lazım gələcəyinə əminəm.

Fəqət bunu ərz etmək istərəm ki, cənab Azaq əfəndi Bələdiyyə İdarəsinin işlərini öz əlinə toplayandan sonra şəhərimizdə hər bir xüsusda böyük təbəddülat [dəyişiklik] görülməkdədir.

Cənab Azaq əfəndi keçmişdən füqəralar dərdinə qalmaqda, onların ağır hallarını düşünməkdə şəhərimizdə bəlli olduğundan, imdi də iş başına keçərək onların keçirdiyi bu ağır güzəranını qolaylaşdırmaq təşəbbüsündədir. İşlərə şüru edərək [başlarkən] ən əvvəl füqəraların bilafərqi-millət [millət fərqi qoymadan] hesabını cəmləşdirmişdir. İmdi, eşitdiyimizə görə şəhəri üç hissə edərək, üç yerdə təndirxanalar açıbdır. Hər birində gündəlik 40 put əkmək hazırlanıb, adam başına bir girvənkə olaraq bazar qiymətindən 60 qəpik fərqli buraxılacaqdır. Şəhərimizin nainsaf möhtəkirləri buğdanı gətirən kəndçilərdən alıb istədiyi qiymətə satırdılar. Azaq əfəndi möhtərəm, qəza naçalniki Əyyub bəy Rəfibəyov cənablarının müavinəti ilə möhtəkirləri dustaq etdirib və kəndçilərdən satmaq üçün almağı qadağan etdirdi. Bunlara binaən [bunlara görə], bu gün buğda şəhərimizdə

120 manatdan 80 manata və 70 manata qədər düşüb və yenə düşəcəyinə ümid vardır.

Füqərə camaatın aptek əczalarının [dərmanlarının] fövqəladə bahalıqdan ala bilməyib, nə qədər əbəs yerə məhv olduğu aşkardı. Nainsaf aptek sahibləri əczaların qiymətləri gün-gündən artmasına davam etməkdədirlər. Şəhərimizin bu ana qədər əczaxanası olmamağından dolayıdır ki, bunların qabağını almaq mümkün deyildi. Şimdi Bələdiyyə rəisi bunu nəzərə alaraq yavuş bir zamanda şəhər əczaxanası açmaq istəyir.

Şəhərimizi görənələr küçələrin nə tövrü dar və natəmiz olduğunu bilirlər. Bu gün bu natəmizliyin qabağını almaq üçün Azaq əfəndi iki taçka [araba] kirayə eyləmiş və yavuş bir zamanda şəhərə məxsus bir neçə araba almaq fikrindədir.

Azaq əfəndinin gördüyü işlərə ziyadə təşəkkürlər edərək və böylə şəxslərin xidmətini millət yaddan çıxartmaz, zənnindəyiz.

Şəki əhalisi Azaq əfəndinin böyük bir fəaliyyətini Kiş çayı qabağına çəkəcək bənddə gözləyir. Hökumətimiz bu bəndin çırpı ilə daşdan yapılması üçün 211 min manat pul buraxmışdır. Böylə bənd çar hökuməti zamanında neçə dəfələrlə qayırılmış, hətta hürriyyətdən bir neçə ay müqəddəm [qabaq] camaatımızdan Azaq əfəndinin təşəbbüsü ilə bir qədər pul toplanıb sement alınmış ki, həmişəlik bir hasar qayırılsın və əhali rahat yaşasın. Qarışlıq zamanı sement az olmaq münasibətilə işlənməyib qalmışdı. Şimdi Azaq əfəndi mövcud olan sement ilə bəndin bu qədərini qayırtmaq fikrindədir. Buna görə, Hökumətdən pək ziyadə is-

tirham edərək ki, lazım olan müavinəti bu barədə Azaq əfəndiyə versin. Tainki, şəhərimizin gözəl binalarını, ipək zavodlarını, bağlarını, bazarının böyük hissəsini və camaatın varidatını Kiş çayının bəlasından xilas etmək mümkün olsun. Azaq əfəndinin böylə ağır bir zamanda öhdəsinə götürdüyü məsuliyyətli vəzifəni asanlıqla ifa edəcəyinə əminiz.

Ayn. Əlif. Soltanzadə

GÜRCÜSTANDA**Gürcü və Könüllü ordu konfransı**

Yekaterinodara azim olan [gedən] Hərbiyyə naziri müavini general Gedevanov və İngiltərə generalı Biç Tiflisə gəlməkdə olan Könüllü nümayəndələrini Batumda gördüklərindən, geri övdət etmişlərdir [qayıtmışlar]. Bu yaxın vaxtlarda Tiflisdə xüsusi bir konfrans olacaqdır. Bu konfransın qəsdı Gürcüstanla Könüllü ordu arasında olan sərhəd xəttini dürrüst təyin etməkdən ibarət olacaqdır. İngiltərə komandanlığı nümayəndələri vasitəçi sifəti ilə bu konfransda iştirak edəcəklər. Konfrans sərhəd məsələsindən başqa heç bir özgə məsələyə baxmayacaqdır. Hər gah, mehriban qonşuluq və mal mübadiləsi bərpası vasitələrinə baxılmaq lazım gəlsə, o zaman hər halda bolşeviklər haqqında müttəhid [birgə] hərəkət və ümumi taktika barəsində heç bir danışıq olmayacaqdır.

Poti yanında bolşevik sualtı qayığı

Mayın 22-də gündüz saat 12-də Poti yaxınlığında qırmızı bayraq ilə bir bol-

şevik sualtı qayığı görünmüşdür. Sualtı qayığı Suxuma tərəf hərəkət etmişdir.

ERMƏNİSTANDA

- “Aref” mövsuq [etibarlı] mənəbdən xəbər bilmişdir ki, Ermənistan məsələsi müəyyən bir halət kəsb etmişdir [müəyyən bir hal almışdır]. Gürcüstan Hökuməti Məclisi-Müəssisan sədri Çxeidzedən teleqram almışdır ki, Gürcüstan istiqlalının qəbul və təsdiqinə ümidvardır.

- Ermənistan Hökuməti erməni darülfünunu [universiteti] güşadının [açılması] qanun layihəsini təsdiq etmişdir. Bu barədə Odessa, Rostov, Bakı və qeyri şəhərlərə xəbər vermək siyasi nümayəndələrə mühəvvəl edilmişdir [tapşırılmışdır].

- Qars valisi, kürd Həsən ağa Şəmsəddinovu yanına çağıraraq onu Kağızman qəzasına qaimməqam (naçalnik) təyin etmişdir. Müşərünileyh [adı çəkilən şəxs], İrəvan və Qars vilayətlərinin kürd əşirətlərinin [tayfalarının] şeyxidir. Həsən ağanın bu təyini hətta ermənilər çox xoşhəlləqlə qəbul etmişlər. Çünki müşərünileyh vaxtında onlara böyük köməklər etmişdir.

- Ərzurumda ingilislər türk hökumət nümayəndələrini tövqif [həbs] edib, orada ingilis general-qubernatorluğu təyin etmişlərdir. Qaçqın ermənilərin vətənlərinə qaytarılıb, yerlərində sakin edilmək işi həman general-qubernatora həvalə edilmişdir. Erməni qaçqınlarını tezliklə Ələsgirdə daşımaqdan ötrü Maku-Diyadin dəmiryol xətti erməni hökuməti təhti-idarəsinə [idarəsi altına] verilmişdir.

TEATRO VƏ MUSIQI**Axıncı tamaşa**

Bu gün, cümə günü, may ayının 30-da axşam Hökumət Teatrosunda Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti tərəfindən axıncı tamaşa olaraq Zülfüqar bəy Hacıbəyli cənablarının yazmış olduğu məşhur “Aşıq Qərib” operası təntənəli bir surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Müdiriyyət artistlərinin hamısı iştirak edir. Bu tamaşa ilə teatro mövsümü sentyabr ayına qədər qapanır.

Tamaşa axşam saat 8-də başlanacaqdır. Biletlər teatro kassasında satılmaqdadır.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Müdiri-möhtərəm! Qəzetənin sütunlarında mənim neçə kəlmə sözümlü dərc etməyinizi rica edirəm.

İki ay əqdəm [qabaq] mənim əlim ilə aşağıda adları zikr olunan [adları çəkilən] Dərbənd cavanları tərəfindən Məşhədimüqəddəsdə təhsil edən həmşəhrimiz Mirəhməd əfəndi Mirzəxəlilzadəyə ianə toplanmış idi. Bu qərar ilə:

Abuzər Əhmədov 100 m.,
Məhəmmədsaleh Aslanov 100 m.,
Mərhum Əliəsgər Əsgərov 100 m.,
Məhəmmədrza Əliyev 50 m.,
Əliheydər İsmayılov 50 m.,
Seyfulla Vəliyev 50 m.,
Müseyyib Səmədov 25 m.,
Zeynalabdin Cəfərov 25 m.,
Əjdər Əliyev 25 m.,
Əlövsət Əliverdiyev 25 m.,

Hüseyn Abdullayev 25 m.,
Əbdüləhəd Bünyatov 25 m.,
Əliağa Əsgərov 20 m.,
Cəfər Kərimov 20 m.,
Əhəd Rzayev 15 m.,
Hüseynqulu Cabbarov 15 manat.

Şu cəm olunmuş paranı göndərmək mümkün olmamağına görə, bu vaxtadək məndə qalmışdı. Bu günlərdə mötəbər bir şəxsin vasitəsilə Məşhədə göndərdim. İşbu məktubdan murad ianə mərhəmət edən gənclərə elamat və mürasilətdir [xəbər vermək və çatdırmaqdır].

Əliheydər Əsgərov

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla elan edir ki, 1919-cu ildə iyun ayının 3-də səhər saat 10-da Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətində (Olqinski caddə, sabiq “Natsional” mehmanxanası, 11 nömrəli otaq) 187 yarımtar, 186 ruminok və 300-ə qədər girməlik qablarda ənvai əmtəə xülasələrinin və işlənmiş balıq qablarının müzayidəsi [hərəcə] olacaqdır.

Satılacaq qablar Ərzaq Nəzarətinin anbarındadır (“Vulkan” anbarı 30-cu pristan [körpü] ilə rubəru [üzbəüz]). Qablara bayram günlərindən başqa, hər gün saat 9-dan 12-ə qədər baxmaq olar. Qablara baxmaq istəyən əşxas [şəxslər] əvvəlcə anbar müdirinə (Merkuryevski küçədə Dadaşovun evində) müraciət etməlidirlər.

Satış və ya müzayidə şifahi və ya yazılıb verilən ərizələr təriqi [yolu] ilə icra ediləcəkdir. Verilən ərizələrlə bərabər, ərizə verənlərin hüviyyətini [şəxsiyyətini] bildirəcək sənədlərlə, təklif etdiyi məbləğin rəhn [giron] təriqi ilə on (10) faizi nağd olaraq pişnihad [təqdim] edilməlidir. Şifahən müzayidəyə girmək istəyənlər isə yarımtarların cümləsinə

min beş yüz (1500) manat, ruminoklara iki min (2000) manat və xülasələrin cümləsinə isə üç min (3000) manat verməlidirlər. Qalan məbləğlər pişnihad və ya təqdim edilən rəhndən əlavə, müzayidənin təsdiqindən sonra üç günün ərzində verilməlidir.

Əks surətdə rəhn təriqi ilə verilən məbləğlər xəzinənin mənfəətinə daxil olur.

Müzayidələri Ticarət, Sənaye və Ərzaq naziri təsdiq edir.

Lazımı məlumat və bəyanatı bayram günündən başqa hər gün səhər saat 10-dan 2-ə qədər Nəzarətdə (12-ci otaq) almaq müm-kündür.

*İmza etdi: Nazir naminə müavini:
Y[usifəli] Əliyev
T-42*

Diş həkimi**E. S. Karşteynbaumun**

Diş müalicəxanası və süni diş laboratoriyası. Adres: Sisyanovski (Ləzginski) və Çadrovı küçələrin küncündə nömrə 41. Telefon 22-07. Qəbul edir səhər saat 6-dan 8-ədək; səhər saat 11-dən 2-yədək; axşam saat 4-dən 8-ədək. Dişlər ağrısız çəkilib və qızıl dişlər qayırılır.

8779

Berlin Darülfünunu doktoru**S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqlarını qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28. Və 93.

8765

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düşər olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor **M. M. Kərimov** göz naxoşlarını və diş həkimi **A. Əmirov** naxoşları qəbul edirlər saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Suraxanski və Spasski küçələrin [küncündə] 102 nömrəli evdə. Telefon nömrə 40-91.

8754

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası**Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələnlər isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur.

Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-132

Arvad diş həkimləri**Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

8753

Doktor M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrəzi-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başlamışdır. “606” və “914” müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Armyanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Müvəqqəti müdir:**Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

səh. 448. “Malboro” [Marlborough]: Britaniya donanmasına məxsus zirehli artilleriya gəmisi. 1912-ci ildə suya endirilmiş, 1932-ci ildə istismarına son verilmişdir. 1919-cu ilin mart ayında Romanov sülaləsinə məxsus bəzi şəxslər Krimdən bu gəmidə evakuasiya edilmişdir.

“Prinkipos”: Mərmərə dənizində, İstanbul yaxınlığında Prins adaları arxipelaqının ən böyük adası; Böyükada.

səh. 449. “Amstel”: Hollandiyaya məxsus gəmi. 1917-ci ildə suya endirilmiş, 1919-cu ildə batırılmışdır.

“Enni Vrede”: qəzetdə bu ad təhrif edilmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 452. “Putilov zavodu”: Rusiyanın ən qədim və ən böyük metallurgiya və maşınqayırma zavodlarından biri. Sankt-Peterburq şəhərində yerləşir; indiki Kirov zavodu.

“Obuxov zavodu”: Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində iri metallurgiya və maşınqayırma müəssisəsi.

“Lessner zavodları”: İsveç-alman əsilli sənayeçilər Lessnerlər tərəfindən Sankt-Peterburqda tikilən maşınqayırma zavodları.

Nəzarətlərdə

səh. 454. “Novodmitrovka” (yaxud Novodmitriyevka): Şamaxı rayonunun kəndi; indiki Qurdtəpə kəndi.

Milli bayram – xalq bayramı

səh. 455. “edadiyyə”: orta təhsildə ibtidai mərhələ olan rüşdiyyə təhsilindən sonrakı, ali təhsildən əvvəlki mərhələ.

“Nikolayevski”: Bakıda, indiki İstiqlaliyyət küçəsi.

“Önümdə o mazi-pür-mihən sönsün müəbbədən; / Sönsün müəbbədən o cəhən-

nəm, bu gün mənim / Cənnət qədər gözəl vətənim var!..”: Misralar türk şairi Tofiq Fikrətin, fəqət cüzi dəyişdirilmişdir. T. Fikrətin şeiri belədir: “Önündə şu mazi-pür-mihən sönsün müəbbədən; / Sönsün müəbbədən o cəhənnəm, sən bu gün / Cənnət qədər gözəl vətənin var.”

mazi-pür-mihən: möhnətlərlə dolu keçmiş

müəbbədən: əbədi olaraq “cənnət qədər” yerinə qəzetdə “cənnət nədir” getmişdir.

“ruh dilində”: qəzetdə “rus dilində” getmişdir.

səh. 456. “X. İ.”: bu imza Xəlil İbrahimə məxsusdur.

İstiqlal bayramı

səh. 458. “bir dəlil olduğunu göstərir”: qəzetdə belə getmişdir: “bir dəlil olduğunu göstərsin”.

Çalışalım

səh. 460. “bir xətti-hərəkət təyin etmələri”: qəzetdə “təyin” yerinə “təəyyün” getmişdir.

səh. 461. “Yüksəl ki ,yerin bu yer deyildir, / Dünyaya gəliş hünər deyildir.”: Misralar türk şairi Namiq Kamalıdır.

Elan

səh. 468. “Olqinski”: Bakıda, indiki Məhəmməd Əmin Rəsulzadə küçəsi.

“187 yarım tar, 186 rumınok və 300-ə qədər girvənkəlik qablarda ənvai əmtəə xülasələrinin və işlənmiş balıq qablarının”: belə olmalıdır: “187 ədəd polutorka və 186 ədəd rumınka olmaqla işlənmiş balıq qablarının və girvənkəlik qablarda 300 ədəd müxtəlif meyvə cövhlərinin”. Burada “yarım tar” kimi səhv tərcümə edilən “polutorka” böyük (biryarımlıq), “rumınka” isə kiçik ölçülü qablardır.

“Merkuryevski”: Bakıda, indiki Zərifə Əliyeva küçəsi.

ADLAR GÖSTƏRİCİSİ

Abaşidze, Abdulla bəy: Müsəlman Zəhmətkeş Ziyalılar İttifaqının və Müsəlman Müəllimlər İttifaqının üzvü olmuşdur. 318, 346

Abaşidze, Arslan bəy. 98

Abbas I (Şah Abbas; 1571-1629): Səfəvi şahı; 1587-1629-cu illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 403, 458, 462, 463

Abbas İsfahani: bax. İsfahani, Abbas.

Abbasqulu Məhəmməd oğlu: Bakı sakini. 71

Abbaszadə, Abbas (Mirzə Abbas; yaxud A. Mollazadə; 1870-1920): Azərbaycanlı pedaqoq və folklorşünas. Azərbaycan məktəbləri üçün dərsliklər qələmə almışdır. Bəzi əsərlərində “A. Mollazadə” imzasından istifadə etmişdir. Gəncə Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin və Gəncə Türk Müəllimləri İttifaqının üzvü olmuşdur. 23, 346

Abbaszadə, Mirzə Abbas: bax. Abbaszadə, Abbas.

Abdulla. 344

Abdulla Aslan oğlu: Maştağada qaradovoy olmuşdur. 347

Abdullah Cövdət (Karlıdağ; 1869-1932): türk həkim, şair və siyasətçisi. 442

Abdullayev. 344

Abdullayev, Hüseyn: Dərbənd sakini. 468

Abdullayev, Süleyman. 168

Abdullayev, Yusif: Abşeronda Məhəmmədli kəndi sakini. 100

Abdullazadə, Hüseyn (Kərbəlayi Hüseyn): Bakıdakı iranlılardan. 122

Abezqauz, İzrail-Mark Mixayloviç (1867-1940): Bakı yəhudi icmasının nümayəndəsi. Bakıda müxtəlif banklarda işləmişdir. 1917-ci ildə Bakı şəhər Dumasına və Bakıdakı Yəhudi Milli Şurasına üzv seçilmişdir. 1919-cu ildə Azərbaycan Cümhuriyyəti Maliyyə nazirinin müavini, daha sonra Azərbaycan Dövlət Bankının sədri təyin edilmişdir. Bolşevik

işğalından sonra bank və təhsil sahələrində işləmişdir. 18

Abxazi, D. G.: Zaqafqaziya Konfransında (Tiflis, 1919) iştirak etmişdir. 368

Abrami: Fransa Xarici İşlər Nazirliyinin katibi olmuşdur. 85, 254

Adeşvili: Kutaisin cinayət milisinin rəisi olmuşdur. 104

Adil Əbdürrəhim oğlu (Məşhədi Adil Kərbəlayi Əbdürrəhim oğlu; 1868-1919): 1918-ci ilin mart qırğınlarında daşnak-bolşevik qoşunlarına qarşı vuruşmuş, dinc Azərbaycan xalqını müdafiə etmişdir. 375, 379

Adil Nuşirəvan: bax. Xosrov I.

Ağa Xan III (Sultan Məhəmməd şah; 1877-1957): Müsəlman ismaililərin 48-ci imamı. Hindistanın müstəqilliyi, eləcə də Pakistanın maraqları uğrunda mübarizə aparmışdır. 256

Ağabababəyov, Abbasəli bəy. 310
Ağababazadə, Ağababa: “Azərbaycan” qəzetində imza. 434

Ağabala Almaz oğlu (yaxud Almas oğlu): Bakıda oğurluq üstündə tutulmuşdur. 298, 301

Ağabala Baba oğlu: (Hacı Ağabala): Gəncə Türk Sənətkarları İttifaqının üzvü olmuşdür. 348

Ağabala Qəhrəman oğlu: Bakı sakini. 216
Ağabəyov: tələbə. 178

Ağabəyov, Sadiq bəy (yaxud Məhəmməd Sadiq Ağabəyzadə; 1865-1944): Azərbaycanın general-mayoru. Sankt-Peterburqda hərbi məktəbi, eyni zamanda Şərq Dilləri İnstitutunu bitirmişdir. Azərbaycan Parlamentinin üzvü, Daxili İşlər nazirinin müavini olmuşdur. Cümhuriyyətin süqutunda sonra mühacirətdə yaşamışdır. 148, 264

Ağadadaş Ağakışi oğlu: Ağ Siyəzən kəndinin vəkili olmuşdur. 403